

УДК УДК 94(436-89)=163.41(048.83)

DOI 10.7251/SIC2003229S УДК 94(436-89)=163.41(048.83)

КРУНА ЈЕДНЕ КАРИЈЕРЕ

(Жан-Пол Блед, *Агонија једне монархије.*

Аустроугарска 1914.–1920.,

Београд 2020, ННК Интернационал, стр. 536)

Српски историчари али и заинтересована читалачка публика ријетко кад је у прилици да се на српском језику упозна са ширим научним опусом европских историчара. По неписаном правилу када неки аутор и привуче пажњу домаћих издавача изабере се одређено дјело које је у датом тренутку из неког разлога актуелно или представља „најрепрезентативнији“ рад дотичног. Вишеструки су разлози за овакав приступ и изузеци се могу набројати на прсте једне руке. Један од њих је свакако француски историчар Жан-Пол Блед.

Блед је продуктиван аутор у чијем пољу интересовања је историја њемачког свијета у најширем смислу те ријечи у периоду од 18. до 20. вијека. Предавао је на универзитету у Стразбуру да би затим прешао на универзитет у Париз Сорбони гдје је стекао и звање емеритуса. Више од двадесет година учествује у научном животу Србије, инострани члан Српске академије наука и уметности постао је 2015. Сазнања која је стекао истраживањем у њемачким и аустријским архивима саопштио је у низу дјела. Писао је о основама аустријског конзервативизма, истакнутим личностима, владарима појединих држава, историјама њемачких држава и

градова. Биографија најдуговјечнијег хабзбуршког владара *Франц Јозеф* на српском је објављена 1998. године, да би биографија творца њемачког уједињења *Бизмарк* била објављена 2011. године. Услиједила је биографија убијеног престолонаследника *Франц Фердинанд* 2014. а годину дана након француске премијере и *Хитлерови људи* 2016. Волуминозно дјело *Агонија једне монархије* посвећено је посљедњим годинама Аустроугарске, и представља круну Бледових вишедеценијских истраживачких напора. Овако насловљена тема у француској историографији је први пут монографски обрађена и ријеч је о својеврсном одговору на много опширнија дјела о истој проблематици других европских историографија.

Поред *Преговора* и *Закључка* састоји се од петнаест поглавља (*Срљање у рат, Криза у јулу 1914. године, Први неуспеси, Трка за придобијање неутралних, Ка тоталном рату, Повратак наде, 1916. - L' annus horribilis, Нови цар, Отварање могућности за постизање мира, Унутрашње фронтови, Трзај који је изазвала битка код Кобарига, Брест-Литовски мир, Преокрет. Сукоб Чернин - Клеменсо, Сумрак, Finis Austriae*) на крају је Библиографија, Индекс личних имена и Рецензија Вељка Станића. Један од највећих квалитета дјела, поред јасног и садржајног стила, је Бледова способност синтетичког излагања. Блед је поред анализе политичких, идеолошких, војних и друштвених чинилаца унутар Монархије, представио и тадашње ратне операције, све промјене у међународним односима и што је посебно занимљиво живописне биографске портрете важнијих актера. Блед пише да су водећи људи Монархије Сарајевски атентат видјели као прилику да Србију, чију су потенцијал прецијењивали, ратом врате у статус који је имала прије 1903. године. Погрешно су процијенили да се Русија неће умијешати у „трећи балкански рат“, а тада покренут ланац догађаја водио их је право у понор. Аутор сматра да је „ужасна 1916. година“ била преломна пошто је у мају дошло до ескалације проблем снабдјевања и постало очито да надлежни не могу да ублаже глад која је постајала све масовнија појава. Ратна дејства нису довела до очекиване побједи без које су многобројни унутрашњи политички фронтови постајали све ужаренији. Аустроугарска ратна машинерија није се тада срушила пред

непријатељским офанзивама, али је свој опстанак платила високом цијеном – потчињавањем савезници – Њемачкој. Омчу на врату ослабљеној монархији додатно је затегла смрт Франца Јозефа. Нови цар Карло суочио се са чињеницом да има веома мало простора за политичке маневре и да вријеме дефинитивно ради против њега. Агонија Хабзбуршке монархије није се по Бледовом мишљењу морала завршити њеним нестанком са политичке мапе Европе, али су након 1916. дјеловања различитих чинилаца, од унутрашњих националних проблема, војних пораза, привредног слома, до промијењене спољнополитичке позиције сила Антанте, довела до њене пропасти. Блед читаоцу нуди један меланхолични закључак да је „стара монархија направила мјесто минијатурним Аустријама“ у којима је питање нација и даље актуелно. Њен нестанак оставио је „дуготрајне посљедице на Средњој Европи“.

Овим дјелом практично је српским читаоцима представљен комплетан Бледов опус на пољу његове уже специјалности – историје Хабзбуршке монархије у 19. вијеку. Тешко је очекивати да на српском језику икада угледамо Бледове књиге посвећене Минхену или Бечу, личностима као што су несрећни престолонаследник Рудолф или Марлен Дитрих. Међутим, било би изузетно корисно да се у наредном периоду у рукама српских читалаца нађу *Историја Пруске*, биографије њеног краља Фридриха Великог, а посебно биографија Марије Терезије. Ова царица утицала је на прошлост великог дијела српског народа, али до сада нисмо били у прилици да на српском језику о њеној личности и владавини прочитамо нешто више осим основних података.